

Eugen SIMION

**„Știința fără conștiință nu este
decât ruina sufletului”**

Résumé

Conferința ținută sub cupola Academiei Române la colocviul internațional "Penser l'Europe" dezbate problema formării și educării omului european, prin intermediul științelor umaniste: literatura, istoria, gramatica, limbile străine, vechi și noi etc. Se arată parcursul străbătut de cele două categorii de științe, trivium (gramatica, retorica și logica) și quadrivium (aritmetica, geometria, muzica și astronomia), de la omul renașterii (al cărui model educativ exponențial este tânărul Pantagruel) la omul european al secolului XXI. În zilele noastre, în curricula școlară, sunt defavorizate umanioarele (trivium) și cultivate științele exacte (matematica, fizica, chimia), iar acest lucru, dacă nu se va schimba nimic, va duce la sărăcirea personalității omului, la incompletitudine, fiindcă el ar putea deveni doar un instrument de lucru, un instrument fără destin. Este de remarcat că științele umaniste contribuie la dezvoltarea armonioasă a sufletului și spiritului omului actual, iar fără acestea personalitatea lui ar fi o fantoșă.

Cuvinte-cheie: educarea omului european, colocviul "A gândi Europa", științele umaniste, științele exacte, Eugen Simion

La conférence tenue sous la coupole de l'Académie Roumaine au Colloque international "Penser l'Europe" débat le problème de la formation et de l'éducation de l'homme européen au moyen des sciences humanistes: la littérature, l'histoire, la grammaire, les langues étrangères, anciennes et modernes etc. On nous montre le parcours traversé par les deux catégories de sciences, le trivium (la grammaire, la rhétorique et la logique) et le quadrivium (l'arithmétique, la géométrie, la musique et l'astronomie), depuis l'homme de la Renaissance (dont le modèle exponentiel est le jeune Pantagruel de Rabelais) à l'homme européen du XXI-ième siècle. De

nos jours, dans le programme scolaire, les sciences humanistes (trivium) sont défavorisées et les sciences exactes (quadrivium) sont surévaluées et cela mènera (si rien ne changera dans cet ordre des choses) à un appauvrissement de la personnalité de l'homme, à une sorte d'incomplétude, car l'homme pourrait devenir un outil de travail, un outil sans destin. Il est à remarquer le fait que les sciences humanistes contribuent au développement harmonieux de l'âme et de l'esprit de l'homme actuel, et, sans celles-ci, sa personnalité ne serait qu'une fantoche.

Mots-clés: éducation de l'homme européen, Colloque "Penser l'Europe", les sciences humanistes, les sciences exactes, Eugen Simion

Thierry de MONTBRIAL

Reflecții asupra principiilor de bază ale educației

Abstract

Dezbaterea asupra principiilor de bază ale educației pornește de la o reflecție a lui Talleyrand care considera că există trei lucruri importante legate de educație: cunoștințele, deprinderile practice și abilitatea folosirii lor în viață, printre semenii. Cele trei aspecte dezvăluie dimensiunea personală (prima) și pe cea socială (a doua), întretesute, în formarea educativă a omului. Dacă dezvoltarea personală înseamnă, în fond, autoeducație, e normal să-ți urmezi panta urcând (André Gide) și să ai la sfârșitul vieții sentimentul că ai făcut totul pentru a realiza această formă de ascensiune. Referitor la aspectul social al educației, ea începe în familie și apoi se continuă în instituțiile educative, amândouă supuse azi disoluției, spre disperarea părinților și a educatorilor care sunt demoralizați și nu mai știu ce să facă. Dar cel mai important lucru în educație este stăpânirea propriei limbi, căci altfel cum poți stăpâni gândirea? Și al doilea lucru esențial este să asimilezi bazele propriei culturi, fapt care se realizează prin literatură și istorie. Dar pentru a evita capcanele naționalismului trebuie să existe o deschidere spre cultura și istoria europeană, fapt destul de greu de realizat. În concluzie, o educație bine făcută nu înseamnă o educație enciclopedică, ci una care să permită educatului/copilului să devină autonom și să gândească prin el însuși.

Cuvinte-cheie: educația personală, educația socială, cunoașterea propriei limbi și culturi, educația și autonomia gândirii, Thierry de Montbrial

This speech about the basic principles of the education begin from a reflexion of Talleyrand who considered that there was three important things linked to the education: the knowledge, the how-to-do and the how-to-live. Those three aspects are disclosing the personal (the first one)

and the social dimension (the second one) of the education, both interweaved into the third one. If the personal development means, in fact, self-education, it is normal to follow the slope climbing up (André Gide) and to have, at the end of the own life, the feeling that you did everything to realize this form of ascension. Concerning the social aspect of education, it begins into the family and, then, it is going on into educative institutions, both of them (family and educative institutions) subject to the dissolution, cause of educators and parents dispair who are discouraged and they do not know any more what to do. But the most important thing in the education is mastering the own language, if not how to master the own thinking? And the second essential thing is to assimilate the basis of the own culture, fact realized through literature and history. But, in order to escape to the trap of nationalism, it has to exist an opening toward European culture and history, thing which is so hard to realize. In conclusion, a good education does not mean an encyclopedic education, but an education which allow to the child to become independent and to think by himself.

Keywords: personal education, social education, knowledge of own language and culture, education and independent thinking, Thiery de Montbrial

Sorin IVAN

Istorie, cultură, civilizație – valori întemeietoare ale identității și ale viitorului

Abstract

Lunga tranziție de la comunism la democrație a instaurat o nouă ordine politică, socială, morală și axiologică. Societatea românească se află într-o perioadă de căutări, de identificare a sensurilor ei de evoluție, a scenariilor și soluțiilor pentru viitor. Domenii fundamentale ale societății și ale spiritului sunt încă în criză. În cartea *Românii între trecut și viitor*, istoricul Dan Berindei abordează teme esențiale, precum: națiunea, sentimentul național, valorile societății, guvernarea, democrația, cultura, educația, religia. Teza principală a cărții este că prezentul și viitorul trebuie puse în context istoric și abordate în spiritul unei continuități logice a istoriei. De aici, sensul exemplar al istoriei. În acest context, istoricul are o misiune fundamentală, de a interpreta trecutul în spiritul adevărului. Cartea lui Dan Berindei face o radiografie critică a prezentului și propune proiectarea viitorului prin valorizarea și valorificarea experiențelor semnificative ale istoriei.

Cuvinte-cheie: istorie, adevăr, națiune, guvernare, viitor, sensul exemplar al istoriei

The long transition from communism to democracy has established a new political, social, moral and axiological order. Romanian society is in a period of searching, identifying the directions of its evolution, the scenarios and solutions for the future. Fundamental areas of the society and of the spirit are still in crisis. In the book *The Romanians between past and future*, the historian Dan Berindei addresses key issues as: nation, national feeling, values of society, governance, democracy, culture, education, religion. The

main thesis of the book is that the present and the future must be put into historical context and addressed in the spirit of a logical continuity of history. Thence, the exemplary meaning of history. In this context, the historian has the essential task of interpreting the past in the spirit of truth. Dan Berindei's book is a critique of the present and proposes the design of the future by valuing and exploiting the significant experiences of history.

Keywords: history, truth, nation, governance, future, the exemplary meaning of history

Nicolae BÂRNA

Rămas-bun pentru un personaj-legendă

Résumé

Articolul aduce un omagiu marelui critic literar și editor francez Maurice Nadeau (1911-2013) cu ocazia sale recente sale dispariții. Articolul dă seama sintetic de biografia și activitatea lui Maurice Nadeau, subliniind amploarea și calitatea tuturor realizărilor sale ca jurnalist cultural, critic literar, cadru didactic, editor și „descoperitor de talente literare“, inițiator și animator de proiecte și mișcări culturale, fondator și director al unor publicații și edituri (între care prestigioasa revistă „La Quinzaine littéraire“ și editura Maurice Nadeau), scriitor. Sunt, de asemenea, amintite remarcabilele calități umane ale scriitorului, curajul moral în dezbaterile privind cauzele drepte, dar greu de apărat, constanța și ținuta morală, precum și calitatea sa de prieten al românilor și al culturii române.

Cuvinte-cheie: necrolog, personalități, critici literari francezi, Maurice Nadeau, „La Quinzaine littéraire“

L'article rend hommage au grand critique littéraire et éditeur français Maurice Nadeau (1911-2013) à l'occasion de son récent décès. L'article rend compte de la biographie et de l'activité de Maurice Nadeau, soulignant l'ampleur et la qualité de tous ses accomplissements en tant que journaliste culturel, critique littéraire, enseignant, éditeur et «découvreur de talents littéraires», animateur de projets et mouvements culturels, fondateur et directeur des «Lettres Nouvelles», de la «Quinzaine littéraire», des éditions Maurice Nadeau, écrivain. Sont rappelées également les remarquables qualités humaines de l'écrivain, son courage civique, dans les débats portant sur des causes justes mais difficile à défendre, sa constance et sa tenue morale, ainsi que sa qualité d'ami des Roumains et de la culture roumaine.

Mots-clés: nécrologie, personnalités, critiques littéraires français, Maurice Nadeau, «La Quinzaine littéraire»

Gisèle VANHESE

Droits de l'homme et droits du cœur dans l'œuvre de Panait Istrati

Abstract

Constituirea drepturilor omului de-a lungul timpului a pierdut pe parcursul său una dintre componentele sale fundamentale, și anume vechiul drept cutumiar. Acesta a supraviețuit doar în literatură, care, potrivit autoarei, l-a conservat în modernitate ca pe o „fosilă”. Unul dintre autorii reprezentativi în acest sens este Panait Istrati, care scrutează prin prisma justiției nu doar propria epocă, ci și trecutul, mai exact sfârșitul epocii fanariote. Panait Istrati contrapune justiției oficiale justiția naturală, reprezentantul celei din urmă fiind personajul haiducului.

Autoarea se referă la „grupurile de țărani care s-au refugiat în păduri și în munți, pentru a scăpa de oprimare”, cărora Panait Istrati le dedică un adevărat ciclu, alături de altele, amintite de către acad. Eugen Simion – este vorba despre ciclul danubian-balcanic, cel picaresc și cel haiducesc. La Panait Istrati, haiducul prezintă un chip solar și întotdeauna pozitiv, precum și „problema căutării identității, prin filiații cu fațete multiple”. Influențat de naturalism și poetica verismului, autorul însuși explorează în scrierile sale cercuri concentrice ale răului, personajul lui Adrian Zografi nefiind decât o „dublură” a sa. Povestirile lui Panait Istrati descriu ororile condiției copilului într-o societate în care exploatarea este literă de lege. Confrunțați cu nedreptățile fără seamăn, haiducii vor să restabilească condiția umană „printr-o topologie binară, care pune față în față victimele și vinovații”. Pe de altă parte, personajul Floarea Codrilor pare a împăca justiția arhaică, brutală, a haiducilor cu o viziune deschisă milei și compasiunii. Potrivit academicianului Eugen Simion, haiducii lui Panait

Istrati, ca reprezentanți ai idealismului eroic și ai moralei omului învins, se înscriu pe drept cuvânt în paradigma omului revoltat.

Cuvinte-cheie: Panait Istrati, haiduci, drept cutumiar, drepturile omului

In time, the establishment of the human rights' principles lost one of its fundamental components on the way, namely the old customary law. According to the author of the article, this law survived in literature only, preserved as a "fossil" for modernity. One of the representative writers in this respect is Panait Istrati who, in the light of justice, takes a scrutinizing look not only at his own time, but also at the past, more precisely at the end of the Phanariot age. Panait Istrati opposes natural justice to official justice, the representative for the natural justice being the outlaw.

The author refers to "the groups of peasants that took refuge into the forests and mountains in order to escape the oppression". These are the people to whom Panait Istrati devotes a whole cycle, adjoining other cycles, mentioned by Academician Eugen Simion: the Danubian-Balkan, the picaresque and the cycle of outlawry. In the works of Panait Istrati, the outlaw presents both a solar, always positive, image and "the problem of the identity search with filiations having multiple facets". Influenced by Naturalism and the poetry of authenticity, Istrati explores concentric circles of evil in his writings; Adrian Zografi, his character, is no one else but "an understudy" of the author himself. Panait Istrati's stories talk about the horrors of the childhood in a society where the exploitation is the law of life. Confronted with the unbearable injustice, the outlaws want to rehabilitate the human condition "by means of a binary topology that confronts victims and the guilty ones". On the other hand, Floarea Codrilor, another character in Panait Istrati's work, seems to match the archaic, brutal justice of the outlaws with an open vision of kindness and compassion.

According to Academician Eugen Simion, the outlaws of Panait Istrati, as representatives of the heroic idealism, and of the vanquished man's ethics, do legitimately enroll themselves in the paradigm of the rebellious men.

Keywords: Panait Istrati, outlaws, customary law, human rights

Caius Traian DRAGOMIR

Democrație, drept, semantică și intuiție

Abstract

Este analizată – sub raport conceptual semantic – definiția democrației, în varianta dată de Abraham Lincoln. Se arată că, asemenea situației conceptelor și categoriilor esențiale pentru cunoașterea și condiția umană simpla abordare semantică și logică nu conduce la nimic util. Pe respectivul teren este necesară tratarea intuiționistă a unor astfel de teme. O atenție deosebită este acordată, în text, ideii de „popor”.

Cuvinte-cheie: democrație, drept, popor, drept privat, drept public

It is analyzed - under the conceptual and semantic aspects - the definition of democracy given by Abraham Lincoln it is proven that, like in the case of the concepts and categories essential for the human condition and knowledge, the purely semantic and logical approach is completely useless. In such a domain it is necessary an intuitive consideration of the meaning of problems. A special attention is given, in the text, to the idea of „people”.

Keywords: democracy, right, people, private right, public right

Alunița COFAN

Grotescul geniului și geniul grotesc

Abstract

Următoarele pagini cuprind o analiză hermeneutică a grotescului în studiul biografic al lui Eugen Ionescu à Viața grotescă și tragică a lui Victor Hugo. Avem aici două puncte de vedere a grotescului: prima este legată de semnificația teoretică și a doua este referitoare la prezența lui înăuntru scenelor narative. Deconstrucția metodelor logice, precum silogismul, subliniază non-valorile grotescului: rizibil, clovnesc, oribil.

Cuvinte-cheie: non-valorile grotescului, Eugen Ionescu, studiu biografic, metodele logice, analiză hermeneutică

The following pages contain an hermeneutical analysis of the grotesque into Eugen Ionescu's biographical study "Grotesque and tragic life of Victor Hugo". We have here two point of view of grotesque: the first one is a theoretical significance and the second one is an inside presence in narrative scenes. Deconstruction of logical methods, as well as syllogism, is pointing to the grotesque non-values: risible, clownish, horrible

Keywords: grotesque non-values, Eugen Ionescu, biographical study, logical methods, hermeneutical analysis

Alina CRIHANĂ

Vintilă Horia și „exilul în exil”: Suflete cu umbra pe pământ

Abstract

Personalitate marcantă a exilului literar românesc, Vintilă Horia este autorul unei opere dominate deopotrivă de nostalgia originilor – proiectată, în romane, în scenarii și decoruri mitic-simbolice purtând amprenta „românismului” înțeles ca „matcă stilistică” – și de obsesia „datoriei față de memorie” (P. Ricoeur). Cele două coordonate tematice majore ale narațiunii identitare a scriitorului – transfigurate ficțional în aventurile inițiatice ale cavalerilor memoriei (nu doar ai „resemnării”) din romanele „poliistorice” – susțin, firesc, și proiectul reconstructiv reperabil în textele memorialistice și autobiografice din Suflete cu umbra pe pământ, intim legate de experiența „anahoretică” a „exilului în exil”. Compensatorie în raport cu sentimentul „înstrăinării” asociat exilului real, aceasta din urmă îi înlesnește exilatului depășirea condiției de „sujet brisé” (G. Le Blanc) prin configurarea unui univers securizant, în care artistul câștigă lupta cu „inamicul Timp”.

Cuvinte-cheie: exil, identitate, memorie, scriitură autobiografică

Prominent personality of the Romanian literary exile, Vintilă Horia is an author who is equally dominated by the nostalgia of origins – projected in novels, in mythico-symbolical settings bearing the stamp of the „Romanian spirit” seen as a „stylistic matrix” – and the obsession of the „duty towards memory” (Paul Ricoeur). The two major thematic coordinates of the writer's identity narrative – fictionally transfigured into the initiatic adventures of the knights of memory (and not only "resignation") in the „poly-historical " novels - naturally support the reconstructive attempt visible in the memorialistic and autobiographic texts in Suflete cu umbra pe pământ, intimately linked to the „anachoretic” experience of the „exile within the

exile". The latter, compensating the feeling of alienation associated to the genuine exile, allows the exiled to transgress his condition of „sujet brisé“ (G. Le Blanc) by "configuring a secure universe, where the artist wins the battle with Time, the enemy

Keywords: exile, identity, memory, autobiographic writing

Narcis ZĂRNESCU
**Despre revoluțiile
secvențiale**

Abstract

Este nevoie de un nou tip de reflecție, de noi concepte și strategii alternative. Comunitatea planetară se confruntă cu probleme grave, care nu pot fi rezolvate decât prin acțiuni globale. Omenirea ar trebui să redescopere geneza unor valori umaniste noi, să regăsească originile, să precizeze scopurile, să descifreze mecanismele, instituțiile și structurile organizaționale. Să fie neoumanismul o cale de ieșire din haos? Voința și credința, cristalizate, metaforic, într-o singură frază - Ordo ab chao – sunt încă funcționale? Acest efort paradigmatic, aproape legendar, este încă posibil? Comunitatea planetară se află sub presiunea crizelor economice și politice, generate și susținute de criza spirituală, difuză, discretă și neliniară. Rețeaua „4D”, constituită din credințe religioase tradiționale, reforme religioase și noi variante de ateism, este amorfă, cu un înalt grad de entropie. Acestea sunt doar câteva din temele abordate, teme-interogații epistemice, la care studiul de față încearcă să răspundă.

Cuvinte-cheie: postumanism, postmodernism, transumanism, «divinitatea potențială a sufletului», «umanizarea Terrei», «interpretarea pluriversului», «Neo-umanism».

It needs a new kind of reflection, concepts and alternative strategies. Planetary community is confronted with dramatic problems that can't be solved only by global action. Mankind must rediscover the genesis of new humanist values, to trace the origins, to set goals, devise mechanisms, institutions, and organizational structures. Neo-humanism could be a way to out of chaos? Will and faith crystallized, metaphorically, in a phrase - Ordo ab Chao - are still functional? That paradigmatic effort, almost legendary, always, the spiritual elite who took care of the light to turn

green again, it is still possible? Planetary community is under political and economic crises pressure, generated and sustained by the spiritual crisis, diffuse, discrete, and non linear. The „4D" network made up of traditional religious beliefs, religious reforms and new variants of atheism, is amorphous, and with a high degree of entropy. These are some of the questions that this study could ask.

Keywords: posthumanism, postmodernism, transhumanism, «potential divinity of the soul», «humanize the Earth», «many-worlds interpretation», «New Humanism».

Virgil TĂNASE
**Trei scrisori adresate
lui Andrei Grigor**

Résumé

Cele trei texte ce urmează reprezintă trei scrisori de răspuns la întrebările adresate de criticul român Andrei Grigor scriitorului român de limbă franceză, Virgil Tănase. Întrebările se referă la descoperirea identității de scriitor și a relației de „proprietate” cu numele său, respectiv cu producțiile sale literare „marca Virgil Tănase”. În încercarea de a-i răspunde, scriitorul caută răspunsurile în trecutul său românesc, în copilăria, adolescența și tinerețea lui, până la plecarea în exil, în Franța. În aceste căutări retrospective, scriitorul definește conceptele de identitate scripturală, literatură și literaritate, lăsând la urmă relația sa cu obiceiul românesc al mărtișorului, de la începutul primăverii.

Cuvinte-cheie: Virgil Tănase, conceptul de literatură, formarea identității de scriitor, obiceiul de primăvară al mărtișorului, Andrei Grigor

\

Les trois textes suivantes représentent trois lettres en guise de réponses aux questions adressées par le critique Roumain Andrei Grigor à l'écrivain roumain d'expression française, Virgil Tănase. Les questions portent sur la découverte de l'identité d'écrivain et sur la relation de "propriété" avec son nom, à savoir avec ses productions littéraires, "la marque Virgil Tănase". En essayant de lui répondre, l'écrivain cherche les réponses dans son passé roumain, dans son enfance, son adolescence et sa jeunesse, jusqu'à son départ en exil, en France. Au cours de ces quêtes retrospectives, l'écrivain définit les concepts d'identité scripturale, de littérature et de littéarité, en laissant aux dernières pages sa relation avec la coutume roumaine du "martzichor", qui se passe au début du printemps en Roumanie.

Mots-clés: Virgil Tănase, le concept de littérature, la formation de l'identité d'écrivain, la coutume printanière du martzichor, Andrei Grigor